

Vanglatega seotud justiitsministri määruste muutmise määruse eelnõu seletuskiri

1. Sissejuhatus

Määruse eelnõuga muudetakse Tartu Vangla koosseisu, kõigi Eesti vanglate põhimääruseid ja määrust, millega on sätestatud vormiriietus. Suuremad muudatused on Tartu Vangla teenistujate koosseisu vähendamine ning üksuste kaotamine või liitmine. Lisaks muudetakse eriotstarbelise riietuse värvust ja tunnistatakse kehtetuks vanglate tekstembleemid. Kuna Sisekaitseakadeemias tegutsev justiitskolledž on alates 16. jaanuarist 2024 vanglateenistuse kolledž, muudetakse struktuuriüksuse nimetus kõigis justiitsministri asjakohastes määrustes.

Tartu Vangla koosseisu ja põhimääruse muudatused on seotud eelkõige kinnipeetavate arvu vähenemisega vanglates. 2024. aasta 14. jaanuari seisuga viibis vanglates 1827 kinnipeetavat, kellest sündimõistetuid 1533. Viimastel aastatel on vangide arv püsivalt vähenenud ligi 200 inimese võrra aastas. Arvestades kinnipeetavate arvu vähenemist, on vaja olemasolevat taristut kasutada tõhusamalt ja optimeerida kulusid. 12. jaanuaril 2024 allkirjastas justiitsminister justiitsministri 25. märtsi 2008. a määruse nr 9 „Täitmisplaan“¹ muudatused, mille alusel paigutatakse ligikaudu 245 kinnipeetavat Tartu Vanglast ümber Tallinna Vanglasse või Viru Vanglasse. Seoses muudatustega on vaja vastavalt korrigeerida Tartu Vangla üksuste koosseisu.

Määrusega muudetakse järgmisi justiitsministri määrusi:

- 1) justiitsministri 26. mai 2008. a määrus nr 25 „Tartu Vangla teenistujate koosseis“ redaktsiooni avaldamismärkega RT I, 20.12.2023, 6;
- 2) justiitsministri 5. septembri 2011 a. määrus nr 44 „Järelevalve korraldus vanglas“ redaktsiooni avaldamismärkega 22.11.2022, 11;
- 3) justiitsministri 20. veebruari 2019. a määrus nr 3 „Vangla saatemeeskonna ülesanded ja töökord“ redaktsiooni avaldamismärkega RT I, 29.12.2022, 60;
- 4) justiitsministri 6. detsembri 2001. a määrus nr 92 „Tallinna Vangla põhimäärus“ redaktsiooni avaldamismärkega RT I, 20.12.2023, 9;
- 5) justiitsministri 6. detsembri 2001. a määrus nr 87 „Tartu Vangla põhimäärus“ redaktsiooni avaldamismärkega RT I, 20.12.2023, 11;
- 6) justiitsministri 22. aprilli 2013. a määrus nr 13 „Vanglaametnike ja vanglas töötavate riigiametnike töötasustamine“ redaktsiooni avaldamismärkega 30.11.2023, 2;
- 7) justiitsministri 20. novembri 2000. a määrus nr 46 „Vanglaametniku ametiastmetele vastavad ametikohad“ redaktsiooni avaldamismärkega 28.12.2022, 33;
- 8) justiitsministri 14. aprilli 2014. a määrus nr 14 „Vanglateenistuse ametniku ja vanglaametniku kandidaadi vormiriietuse ja eraldusmärkide kirjeldus ning nende kandmise kord“ redaktsiooni avaldamismärkega RT I, 07.06.2023, 8;
- 9) justiitsministri 13. juuni 2006. a määrus nr 20 „Viru Vangla moodustamine ja põhimäärus“ redaktsiooni avaldamismärkega RT I, 20.12.2023, 13.

Määruse eelnõu ja seletuskirja on ette valmistanud Justiitsministeeriumi vanglate osakonna nõunik Kadri Margus (Kadri.Margus@just.ee). Eelnõu on keeleliselt toimetanud õiguspoliitika osakonna õigusloome korralduse talituse toimetaja Airi Kapanen (Airi.Kapanen@just.ee).

2. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Määruse eelnõu koosneb kuuest paragrahvist.

Eelnõu § 1 (Tartu Vangla koosseisu muudatused)

Muudatusega vähendatakse Tartu Vangla koosseisu 100,7 koha võrra, millest 96,7 on teenistuskohad ja 4 praktikandi kohad.

Esimese üksuse koosseisu vähendatakse nelja *inspektor-kontaktisiku* ja kahe *valvuri* koha võrra.

Teise üksuse koosseisu suurendatakse kolme *inspektor-kontaktisiku* ja 14 *valvuri* koha võrra.

¹ [RT I, 05.01.2023, 2](#)

Avavangla koosseisu lisatakse üks *vanemvalvuri* koht. See tagab päevasel ajal vanemvalvuri kohalolu 12-tunniste vahetustega. Muudatus võimaldab vanemvalvuritel koordineerida kõikide vahetuste tööd, et saavutada valvurite töö ühtsem kvaliteet.

Pääsla ja kokkusaamise üksuse koosseisus tehakse järgmised muudatused:

- a) lisatakse *inspektori – üksuse juhi abi* koht. Kuivõrd üksuse juhile alluvaid teenistuskohi on palju, aitab sellise koha loomine juhti tema ülesannetes toetada;
- b) suurendatakse valvurite teenistuskohade arvu kuue võrra;
- c) vanemvalvurite teenistuskohade arvu vähendatakse üheksalt kahele.

Järelevalvekorralduse üksuse koosseisus tehakse järgmised muudatused:

- a) lisatakse *inspektori – üksuse juhi abi* koht. Kuna järelevalvekorralduse üksuses on juhile alluvate teenistujate hulk piisavalt suur, siis on sellise ametikoha järele vajadus;
- b) suurendatakse järelevalvekorralduse üksuse koosseisu ühe *vanemsaatja*, kahe *vanemvalvur-instruktori* ja kahe *saatja* teenistuskoha võrra, sest saateüksus ja järelevalvekorralduse üksus liideti;

Teabe- ja uurimisosakonna koosseisu vähendatakse kahe *peaspetsialisti* teenistuskoha võrra.

Sekkumistegevuste osakonna koosseisus tehakse järgmised muudatused:

- a) kaotatakse üks *peaspetsialisti-metoodiku* teenistuskohi;
- b) vähendatakse 0,5 koha võrra *välismaalaste koordinaatori* koormust;
- c) kaotatakse 1,5 *kaplani* ametikohta, kuna kinnipeetavate arvu vähendatakse;
- d) vähendatakse sotsiaaltöötajate kohtade arvu seniselt 8,45 kohalt 4,5-le;
- e) ühendatakse *hariduskorraldaja* ja *riigikeele õppe korraldaja* teenistuskohad ja selle tulemusel loodud koha uus nimetus on *riigikeele õppe ja hariduskorraldaja*;
- f) vähendatakse *psühholoogide* teenistuskohi 2,75 koha võrra.

Eelnõu §-d 2, 6, 7 ning 8 punktid 2 ja 3 (justiitskolledži ja juhtide nime muudatused)

16. jaanuaril 2024 allkirjastas Sisekaitseakadeemia rektor 22. veebruari 2017. a käskkirja nr 1.1-2/16-1 „Põhimääruste kinnitamine, käskkirjade kehtetuks tunnistamine“ punktiga 1.1 kinnitatud justiitskolledži põhimääruse muudatused. Käskkiri jõustus 15. jaanuaril 2024.

Käskkirjaga asendati justiitskolledži põhimääruses sõna „justiitskolledž“ läbivalt sõnadega „vanglateenistuse kolledž“. Kuna kolledži nime muudeti, tehakse justiitsministri määrustes vastavad muudatused. Tegemist on vaid nime muutmisega, kolledži tegevusse see muudatusi kaasa ei too.

Lisaks ei ole ühegi vangla koosseisus alates 01.02.2024 ametikohtade nimetusi, nagu *alaealiste ja noorte järelevalve juht*, *alaealiste ja noorte kriminaalhoolduse ja sekkumistegevuste juht*. Seetõttu jäetakse loetletud ametikohtade nimetused vastavatest määrustest välja.

Eelnõu § 3 (muudatused saatemeeskonna töös)

Seoses Tartu Vangla saateüksuse kaotamisega tehakse muudatused ka määruses, millega oli kindlaks määratud saatemeeskonna ülesandeid ja töökord.

Muudatused puudutavad kinnipeetava saatmist välisriigis:

- a) kui varem pidi saatemeeskonna ülema nimetama saateüksuse juhi ettepanekul, ei ole pärast muudatuste jõustumist saateüksuse juhi ettepanekut enam vaja;
- b) lisaks muudetakse sätet, mille järgi teavitab lähtevangla saateüksuse juht või tema määratud ametnik pärast saateülesande täitmist Justiitsministeeriumi vanglate osakonna karistuse täideviimise talitust saadetava jõudmisest sihtkohta ja saateülesande täitmise ajal toimunud sündmustest. Sätet muudetakse selliselt, et Justiitsministeeriumi teavitab saateüksuse juhi puudumise korral direktori määratud ametnik.

Eelnõu § 4 (Tallinna Vangla põhimääruse muudatused)

Muudatusega asendatakse Tallinna vangla põhimääruses sõna „asjaajamiskord“ sõnadega „teabehalduse kord“. Tegemist on vaid korra nimetuse muutmise ja ajakohastamisega ning vangla töös see muudatus ei põhjusta.

Tallinna Vangla põhimääruse muudatus tehakse seetõttu, et vanglateenistus võtab kasutusele organisatsiooni uue visuaalse identiteedi, mis on esitatud CVI-s. Seoses sellega muutusid vanglate logod ja päised. Kuna varem määruses kehtestatud tekstiembleemi enam ei kasutata, tunnistatakse vastav säte ja lisa kehtetuks.

Eelnõu § 5 (Tartu Vangla põhimääruse muudatused)

Seoses Tartu Vangla koosseisu muutmisega muudetakse Tartu Vangla põhimäärust. Vangla üksustest kaotatakse kolmas, neljas ja viies üksus ning nendes tehtud põhitegevused lisatakse teiste üksuste ülesannete hulka. Liidetakse saateüksus ja järelevalvekorralduse üksus.

Kuivõrd justiitsministri määruse „Täitmisplaan“ järgi paigutatakse sõltuvushäirega kinnipeetavad edaspidi Tallinna Vanglasse, jäetakse ülesanne korraldada sõltuvushäiretega kinnipeetavate järelevalvet ning vangistuse täideviimist Tartu Vangla üksuste põhiülesannete hulgast välja.

Muudatuste kohaselt on esimese üksuse põhiülesanne korraldada vanglas kinni peetavate isikute järelevalvet, vangistuse ja aresti täideviimist ning vangistusseaduse § 3 lõikes 2 ja § 4 lõikes 2 nimetatud isikute kinnipidamist. Tegemist on üksusega, kes korraldab nii tavapärast vangistuse täideviimist kui ka hakkab tegelema arestiaaluste ja vahistatute kinnipidamisega. Varem osaliselt kolmanda üksuse põhiülesannete hulka kuulunud ülesanded on pärast muudatuse jõustumist esimese üksuse ülesanded. Teise üksuse ülesannete hulka jäävad kinnipeetavate järelevalve ja vangistuse täideviimise korraldamine.

Pääsla ja kokkusaamiste üksuse ülesannete hulka lisatakse vanglas kinni peetavate isikute vastuvõtu korraldamine. Varem kuulus see ülesanne kolmanda üksuse põhiülesannete hulka, ent pärast selle üksuse kaotamist hakkab nimetatud ülesannet täitma pääsla ja kokkusaamiste üksus.

Varem põhimääruses eraldi nimetatud saateüksus liidetakse järelevalvekorralduse üksusega. Kuivõrd kinnipeetavate hulk Tartu Vanglas väheneb ning sellega seoses väheneb ka saatmiste hulk, ei ole kahe eraldi üksuse hoidmine ja nende juhtimine enam mõistlik. Järelevalvekorralduse üksuse põhiülesannete hulka lisatakse vanglas kinnipeetavate isikute vangla- või arestimajaväline saatmine. See oli varem saateüksuse põhiülesanne.

Muudatusega asendatakse Tartu Vangla põhimääruses sõna „asjaajamiskord“ sõnadega „teabehalduse kord“. Tegemist on vaid korra nimetuse muutmise ja ajakohastamisega ning vangla töös see muudatus ei põhjusta.

Lisaks tunnistatakse kehtetuks Tartu Vangla tekstiembleem.

Eelnõu § 8 punkt 1 (eriotstarbelise riietuse muudatus)

Sätte kehtiva sõnastuse kohaselt on vanglateenistuja eriotstarbelised riietusesemed musta- ja hallilaigulist värvi. Muudatuse kohaselt on nende riietusesemete värvus üksnes must. Arvestades, et kehtivas määruses sätestatud värvikombinatsiooniga materjali on keeruline hankega leida, võimaldab sätte uus sõnastus vanglal sätestada senisest asjakohasemad hanketingimused.

Eriotstarbeline riietus on mõeldud kandmiseks ametnikele, kelle tegevusega võib kaasneda tavavormi ebaotstarbekas määrdumine või kulumine. Seetõttu on neile vajaliku riietuse materjal elastsem ja see hülgab paremini vett. Kuna kirjeldatud omadustega materjali on musta- ja hallilaigulisena keeruline hankega leida, on see põhjustanud vormi tellimisel raskuseid. Määruse muudatusega see raskus kõrvaldatakse.

Eelnõu § 9 (Viru Vangla põhimääruse muudatused)

Viru Vangla põhimääruses muudetakse personaliosakonna juhataja asendamise korda. Varem asendas personaliosakonna juhatajat haldusosakonna juhataja või tema puudumise korral personaliosakonna

juhataja määratud töötaja. Pärast muudatuse jõustumist asendab personaliosakonna juhatajat tema määratud personaliosakonna töötaja.

Muudatusega asendatakse vangla põhimääruses sõna „asjaajamiskord“ sõnadega „teabehalduse kord“. Tegemist on vaid korra nimetuse muutmise ja ajakohastamisega ning vangla töös see muudatus ei põhjusta.

Lisaks, nii nagu tunnistatakse kehtetuks Tallinna Vangla ja Tartu Vangla tekstembleem, tunnistatakse kehtetuks ka Viru Vangla tekstembleem.

Eelnõu § 10 (määruse jõustumine)

Tartu Vangla koosseisu muudatused ja põhimäärus on kavandatud jõustuma 1. juulil 2024. Personalitoimingute tegemiseks on vanglatel vaja aega. Teised käesolevas määruses sätestatud muudatused jõustuvad üldises korras.

3. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Määrusel ei ole puutumust Euroopa Liidu õigusega.

4. Määruse mõjud

4.1. Kavandatavad muudatused

1. Tartu Vangla üksuste koosseisu muudatused
2. Eriotstarbelise riietuse värvuse ja materjal mudatus
3. Muud vanglate põhimääruste muudatused

4.2. Sihtgrupp

Muudatused mõjutavad peamiselt vanglate töökorraldust ning vanglas töötavaid ametnikke ja töötajaid, kuid võivad vähesel määral puudutada ka kinnipeetavaid, vahistatuid, arestialuseid, vanglasse toimetatud kuni 48 tunniks kinnipeetud või sundtoomisele allutatud isikuid, välja arvatud kriminaalmenetluse seadustiku § 217 kohaselt kahtlustatavana kinnipeetuid, ning korrakaitsealuste alusel vanglasse kainenema toimetatud joobeseisundis isikuid ja kriminaalhooldusaluseid.

4.3. Mõju vanglate töökorraldusele

Määrus avaldab mõju kõigile kolmele Eesti vanglale, st mõjutatud on kolm valitsusasutust – Tallinna, Tartu ja Viru vangla. Kokku moodustavad need alla 5% kõikidest valitsusasutustest. Seega on mõjutatud sihtrühma suurus väike.

Vanglate struktuuris tehtavad muudatused puudutavad osa kõigist ametnikest ja töötajatest. Töökorralduse muudatused on seotud tööülesannete eri üksuste vahel ümber jaotamisega. Ametnike ja töötajate koht muutub struktuuriüksuses ja mõningatel juhtudel muutuvad ka ülesanded.

Struktuuriüksuste muudatused (nt struktuuriüksuste liitmine) ei avalda ametnikele ja töötajatele suurt mõju. Muudatuste tegemisel on arvesse võetud, et ametnike tööülesanded ei muutuks sedavõrd, et see eeldaks nende ametijuhendite olulist muutmist. Kohad struktuuriüksustes on enamjaolt ümber korraldatud nii, et ametnikud täidavad samu ülesandeid uues struktuuriüksuses ka edaspidi.

Eriotstarbelise riietuse värvuse muutmine mõjutab väga väikest osa kõigist vanglateenistujatest. Arestimajas töötavad ametnikud kannavad edaspidi küll teist värvi riideid, kuid see ei eelda nende töökorralduse muutmist. Muudatus on positiivne, sest hankeid on ellu viia lihtsam ja teenistujatel on võimalik kiiremini saada oma vajadustega sobivad vormiriietuse elemendid.

Mõju ulatus on väike, kuna vangistusseadusest, kriminaalhooldusseadusest ja teistest seadustest tulenevad ülesanded vangistuse täideviimisel ja kriminaalhooldusülesannete täitmisel on ka edaspidi samad.

Mõju avaldumise sagedus on väike, sest struktuurimuudatustega seotud tegevused on ühekordsed ja vanglad jätkavad neile pandud ülesannete täitmist teiste struktuuriüksuse kaudu.

4.4. Mõju ametnikele ja töötajatele

Tartu Vangla koosseisu muudatused puudutavad kõige rohkem ligikaudu sadakonda teenistujat, kelle koht koosseisust kaotatakse või kelle koormust vähendatakse. Kellele võimalik, teeb vangla teisele ametikohale üleviimise ettepaneku (VangS § 128 lg 1 punkt 1 ja lõige 2) või ettepaneku asuda mõnele muule teenistuskohale vangla koosseisus. Koosseisu vähendamisel lähtutakse avaliku teenistuse seadusest. Eelisõigus teenistusse jääda on neil, kelle haridus ja kogemused vastavad paremini ametikoha teenistusülesannetele ja esitatavatele nõuetele. Vajaduse korral arvestatakse lisaks muid seaduses esitatud kriteeriume, nt laste vanus, ülalpeetavate arv või ametnike esindajana tegutsemine (ATS § 90 lõige 5). Koondamiskaitse laieneb rasedatele, vanemapuhkusel olijatele ja alla 3-aastast last kasvatavatele vanematele (ATS § 100 lg 1).

Tartu Vangla teenistujatele pakutakse võimalust asuda tööle kas Tallinna või Viru Vangla vakantsetele teenistuskohadele. Lisaks on plaanis pakkuda teenistujatele koostöös Eesti Töötukassaga karjäärinõustamist.

5. Määruse rakendamisega seotud tegevused, vajalikud kulud ja määruse rakendamise eeldatavad tulud

Muudatuste rakendamiseks vajalikud kulud kaetakse vanglate olemasolevast eelarverahast, lisaraha ei ole vaja. Muudatuste ühekordne finantsmõju on ligikaudu 250 000 eurot, see tuleneb koosseisuliste kohtade muutmisest Tartu Vanglas, kus kokku on koondamisolukorras suurusjärgus 100 teenistujat. Osadele on võimalik pakkuda VangS-i § 128 lg 1 punkti 1 alusel üleviimist või ATS-i § 90 lõike 7 ja TLS-i § 89 lõike 3 alusel teist teenistusk kohta ning võimalust teenistuses jätkata kas Tallinna või Viru Vanglas. Lõppmõju eelarvele sõltub sellest, kui mitu teenistujat otsustab üle minna pakutud teisele teenistuskohale ja kui mitu otsustab koondamise kasuks.

Ühekordne finantsmõju koosneb koondamishüvitisest (ühe kuu palk) ja vajaduse korral ka koondamisest vähem ette teatatud aja hüvitisest.

Muudatuse tulemusena vabanenud raha on võimalik suunata vanglateenistujate palkade konkurentsivõimelisena hoidmisele.

6. Määruse jõustumine

Määruse § 1 ja § 5 punktid 1–5 jõustuvad 1. juulil 2024. Kuna personalitoiminguteks on vaja lisa-aega, annab määruse jõustumine 1. juulil 2024 vanglatele seda piisavalt, et teha teavitustööd ja õigusaktides sätestatud toimingud, nagu koondamisolukorras olevatele inimestele teise koha pakkumise ettepanekud, teatised struktuuriüksustes liikumise kohta vms.

7. Eelnõu kooskõlastamine, huvirühmade kaasamine ja avalik konsultatsioon

Määruse eelnõu ei esitata kooskõlastamiseks eelnõude infosüsteemi (EIS), kuna määrukses kavandatud muudatused puudutavad vaid vanglateenistust ega mõjuta teisi asutusi. Vanglad on määruse muudatustest teadlikud ja on saanud esitada oma ettepanekud. Muudatused on vanglatega kooskõlastatud.

Rait Kuuse
asekantsler